

פרשת
תרומה
תש"פ
גליון יג

נתיבות דעת

ביאורים ופגנים נפלאים לבאר ולהבין את ענייני הפרשה בדרך הפשט

פניני הפרשה

הרמז בתרומת 'זהב' וכסף ונחושת'

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת (כה, ג)

בא הכתוב לרמז שישנם שלשה דרגות בנתינת הצדקה, אשר נמשלו לזהב וכסף ונחושת:

א) כשנותן האדם צדקה כשהוא בבריאותו ובמלוא כוחו, הרי היא נחשבת לו כזהב. ב) אם נותן כשנכנס לסכנה או כשנופל למשכב, שאז מתעורר לתת צדקה כדי להרבות בזכויות, הרי היא נחשבת לו ככסף. ג) אם נותן רק כאשר הוא חולה מסוכן ונוטה למוות, הרי היא נחשבת לו כנחושת, שאינה חשובה כל כך, אמנם מכל מקום טוב לו לאדם לתת צדקה בכל עת ובכל שעה, למען יזכר שמו לטובה כאשר יהיה בעולמו הנצחי, ותעמוד לו זכותו בימי הפקודה, ותבוא מנוחה לנפשו.

רא"ש, ודעת זקנים מבעלי התוספות

ויש מהראשונים שהוסיפו, שכולם רמוזים בתיבות אלו, בראשי התיבות: זה"ב - זה הנותן בריא, כס"ף - כשרואה סכנת פחד, נחש"ת - נתינת חולה שאומר תנו.

בנתיב הפשט

מי הוא הלוקח ומי הוא הנותן

אין אנו נותנים, אלא מקבלים ולוקחים, כי מי הוא זה אשר יתן מתנה למלך המלכים, אחר שהכל שלו ולה' הארץ ומלואה, והוא בחסדו חונן לאדם טובות העולם הזה ומפקידם אצלו דרך פקדון, על מנת שיוציא מהן כל מה שצריך להכנת מזונותיו ולכל צרכיו, ומזה יש לראות את חיבתו לישראל, שאף שבאמת הכל הוא של השי"ת, הוא מעלה שכר הרבה על מה שמתנדבים בני ישראל, כאילו הם אכן נותנים דבר משלהם.

וכך יתפרש הכתוב, 'ויקחו - לי' שבני ישראל יקחו ממה שהוא שלי 'תרומה'. וממשיך הכתוב, 'מאת כל איש' - לא נאמר מכל איש, אלא 'מאת', כי רכושו אינו שלו אלא רק אתו, שפקדון הוא אשר הופקד אצלו מהשי"ת, ושמה תאמר אם כן מה יתנו משלהם, על כך אמר הכתוב, 'אשר ידבנו לבו' - את נדבת הלב והרצון הטוב, את זה, 'תקחו את תרומתי' - יחד עם תרומתי, כלומר, כשתקחו מהם את תרומתי, שהיא שלי ולא

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כה, ב)

הקשו רבים, שהרי לכאורה היה צריך לומר 'ויתנו לי תרומה', כיון שנצטוו בני ישראל לתת את תרומתם, ולמה נאמר 'ויקחו לי תרומה'.

במדרש אגדה תירצו כך, שהרי כתוב (חגי ב, ח), 'לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות', אמר הקב"ה לישראל, התנדבו ועשו המשכון, ואל תאמרו מכיסכם אתם נותנים דבר, כי משלי הוא הכל, לפיכך אמר 'ויקחו לי' - משלי.

והאלישיך הק' וכן בצרור המור פירשו בדרך זו בהרחבה, שעל כן נאמר 'ויקחו לי תרומה', ולא נאמר 'ויתנו לי', כדי להורות על מה שאמר דוד המלך ע"ה (דה"א כט, יד), 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך' - כל העושר הזה בא ממך, ואותו חזרנו ונתנו לך - מצודת דוד], כלומר, כאשר אנו נותנים ומתנדבים לבדק הבית ולעניינם,

להזמנת - 1800-22-55-66
ובחנייות הספרים המובהרות

להבין!

המאמרים שבגליון הם מוגש מתוך האוצר שבספר נתיבות דעת

האדם צריך לקדש עצמו בדוגמת המשכן וכליו

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו (כה, ח-ט)

כתב הרמב"ם (בית הבחירה פ"א ה"א): מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה, שנאמר, 'ועשו לי מקדש'. וביאר האור החיים, שהרמב"ם למד זאת משינוי הלשון, שתחילה נאמר, 'מקדש' - כשאמר 'ועשו לי מקדש', ומיד אחרי כן נאמר 'משכן', - 'את תבנית המשכן', ומכך מובן שהציווי של 'ועשו לי מקדש', היא מצות עשה כללית לכל הזמנים לעשות בית לה'. ולאחר שציוה את המצוה הכללית, ממשיך הכתוב ומפרט שבמדבר שאינו מקום הראוי לבנות בו בנין אבנים, יעשו שם משכן.

• • •

אמנם רבים פירשו, שעל כן לא נאמר כאן 'ועשו לי משכן', אלא 'ועשו לי מקדש', לומר בזאת, שכל אדם מישראל יקדש את עצמו, ויהיה כל אחד מהם מרכבה לשכינה, והשכינה תשכון בתוכו. וזה המשך הכתוב 'ושכנתי בתוכם', ולא נאמר 'בתוכו', לומר שכאשר יקדשו בני ישראל את עצמם תשכון השכינה בתוך לבוניהם. ולפי זה גם מובן למה נאמר 'ועשו ולא אמר 'ועשית', לרמז שכל אחד ואחד יקדש את עצמו ויעשה את גופו משכן לשכינה.

וממשיך הכתוב ואומר, 'ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו - וכן תעשו', כלומר, אל תחשבו שתכלית כוונתי היא עשיית המקדש החיצוני, אלא תדעו שכל תכלית הרצון בתבנית המשכן וכל כליו, לרמז לכם שממנו תראו 'וכן תעשו' - את עצמכם כמקדש, שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כדוגמת המשכן וכליו, כולם קדושים ראויים ומוכנים להשרות שכנתי בתוכם ממש.

על פי אלשיך, שפתי כהן, חיד"א, נפש החיים (ש"א פ"ד), ועוד

שלהם, הרי אתם לוקחים גם את נדבת לב הנותן אשר עם התרומה.

בדרך נוספת ביאר האלשיך, על פי מאמר חז"ל (ויקרא רבה לד, ח), שכאשר האדם נותן צדקה לעני, יותר ממה שהוא עושה עם העני, העני עושה עמו, וטעם הדבר, כי בעל הבית נותן לעני ככר או מטבע שהם גשמיים, והעני בקבלתו נותן לו שכר רוחני לאור באור החיים, וגם מזכה אותו במלאך הנעשה על ידי המצוה, אשר אין להם ערך בזהב וכסף, וכן בזה כאשר השי"ת מקבל מידינו את התרומה הרי ודאי שיותר נותן לנו מאשר

אנו כביכול נותנים לו, כי הלא זאת התרומה אשר לוקח מאתנו היא מהדברים הגשמיים, כגון זהב וכסף ונחושת, ואילו השי"ת נותן לנו אושר רוחני אשר אין ערוך אליו בכל הון שבעולם.

וזה שאמר הכתוב, 'ויקחו לי תרומה', כי בנתינת התרומה הם נחשבים ללוקחים, שהם נותנים, 'זהב וכסף ונחושת ותכלת' - שהם דברים גשמיים, ואילו השי"ת נותן להם על כך אושר שאין למעלה ממנו, שהוא, 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', שזה תכלית האושר, כי גם בחיים חיותם יתדבקו וישכנו עם קונם יתברך. הנה כי באמת השי"ת הוא הנותן ובני ישראל הם הלוקחים.

מה המטרה בהשראת השכינה במשכן

השראת השכינה תלויה ונעה ממקום למקום על ידי המשכן שהוא מעשה בני אדם, ואיך יתכן שיהיה תלוי עניין השכינה של הבורא במה שיעשו יצוריו, ואין זה דומה להשראת השכינה בסנה או בהר סיני, כי שם התקדש המקום והוכן על ידי השי"ת להשרות בו את שכנתו, אך זה היה תמוה, שיש כח ביד האדם שמעשה ידיו יביאו את השראת השכינה.

והתשובה לדבר היא, שאכן כך היה רצון השי"ת להשרות את שכנתו דוקא במעשה האדם, כי הוא הנבחר אצלו. וביאור הדבר, כי אמנם לכאורה נראה שהאדם הינו שפל מהמלאכים, ואם כן נראה שאין האדם תכלית הבריאה, אכן האמת היא שנפשות ישראל הן הגבוהות והיקרות יותר מכל שאר הנבראים, והם התכלית והמטרה של בריאת העולם, כיון שהם בעלי בחירה ורצון, ויש להם יצר הרע המסית אל הגשמיות וההחטא, ואף על פי כן הם כובשים את יצרם, מה שאין כן במלאכים.

ועיקר מטרת בריאת העולם ועשיית המשכן היא, שעיקר השכינה תהיה בתחתונים, כפי שאמרו במדרש תנחומא (פקודי ה): בוא וראה כמה חיבב הקב"ה את המשכן, שהניח את העליונים ושכן בתוך המשכן. עוד אמרו בשמות רבה (פ"ג, ד): כל מה שברא

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה, ח)

בשמות רבה (פ"ד, א) אמרו, בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה לי משכן, התחיל מתמיה ואומר, כבודו של הקב"ה מלא עליונים ותחתונים והוא אומר עשה לי משכן. אמר הקב"ה, לא כשם שאתה סבור כך אני סבור, אלא עשרים קרש בצפון ועשרים בדרום ושמונה במערב, ולא עוד אלא שארד ואצמצם שכינתי בתוך אמה על אמה [היינו על הארון בין שני הכרובים].

ויש להבין, מה היתה תמיהתו של משה, והרי למרות שהשי"ת הוא מלא כל הארץ, יש מקומות שהשכינה שורה שם יותר, ובפרט שכבר נוכח בזה כשנתגלתה אליו השכינה בסנה, וכן בהר סיני, וכפי שנאמר (לעיל כד, טז), 'וישכון כבוד ה' על הר סיני וגו', ומראה כבוד ה' כאש אוכלת וגו', לעיני בני ישראל, ואם כן, כשם שבמקומות אלו היתה השראה גדולה של השכינה על אף שמלא כל הארץ כבודו, כמו כן שייך הדבר אף בעשיית המשכן.

ויש לומר, שלא הבין משה איך יתכן שדבר זה יכול להיעשות על ידו, כי מאחר שכבודו מלא עולם, כיצד שייך שתהיה מציאות

סוד עריכת השלחן

ועשית שולחן עצי שיטים וגו', ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד (כה, כג-ל)

בזוהר הקדוש (כאן, ח"א דף פח.) מפרש את טעם מצוות עשיית השולחן במשכן, וטעם הנחת לחם הפנים עליו תמיד, כי השולחן שהיה עומד בתוך המשכן, שרתה עליו הברכה של מעלה, וממנו יצאה השפעת המזון לכל העולם, ולפיכך שולחן זה אינו ראוי שיהיה ריקם אפילו רגע אחד, אלא צריך שתמיד יהיה עליו מזון, כי הברכה אינה מצויה על מקום ריק, ובגלל זה צריך שיהיה עליו לחם תמיד, כדי שתמיד תהיה הברכה העליונה מצויה בו, ומן השולחן ההוא יוצאות הברכות והשפעת מזונות לכל שאר השולחנות שבעולם שמתברכים ממנו.

וכמו כן צריך כל אדם לנהוג, שבשעה שמברך ברכת המזון להקב"ה שיהיה לחם על שולחנו, כדי שתשרה עליו ברכה מלמעלה, ולא יראה השולחן ריקם, כי הברכות של מעלה אינן שורות במקום ריק, כפי שמצאנו בלישע הנביא שאמר אל אשת עובדיה: 'הגיד לי מה יש לך בבית' (מלכים ב' ד), וכאשר ענתה לו, 'ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן', דהיינו שיש לה רק מעט שמן המספיק לסוך אצבע קטנה, אמר לה אלישע, ניחמתני, כי לא היה כוח בידי להשרות ברכות של מעלה במקום ריק, אבל עתה שיש לך שמן, הרי הוא מקום להשרות בו ברכות.

וכעין זה כתב הרמב"ן, לאחר שמביא את דברי רש"י, שהשולחן הוא שם עושר וגדולה, כמו שאומרים שולחן מלכים, שאכן זה סוד השולחן, כי לאחר שברא הקב"ה את העולם יש מאין, מאז ואילך הוא מנהיג את העולם באופן שאינו בורא יש מאין, אלא רק כאשר יהיה מעט מן הדבר אז תחול עליו הברכה ותוסיף בו, כמו שאמר אלישע, 'הגיד לי מה יש לך בבית', וחלה הברכה על אסוך השמן ומילאה ממנו את כל הכלים, ומפני זה ציוה השי"ת, 'ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד', כדי שתחול בו הברכה, וממנו יבוא השובע לכל ישראל.

בכל העולמות, כך שבני ישראל הם שיגרמו להשפעת הקדושה בכל העולמות, גם על העליונים, כי אכן קיום כל העליונים תלוי במעשי התחתונים.

והרמז בכך ששרתה השכינה דוקא במידות קטנות אלו שבהם נעשה המשכן, שהשי"ת אינו דורש מישראל אלא שיעשו לפי כחם.

על פי מדרשים, יפה תואר (על שמו"ר), ויפה עינים

הקב"ה למעלה ברא למטה וכו', ולא עוד, אלא שחביבין כל מה שלמטה משל למעלה, תדע לך שהניח מה שלמעלה וירד בשלמטה, שנאמר, 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

ועל כן אמר הקב"ה למשה, לא כשם שאתה סבור כך אני סבור וכו', כלומר, אדרבה עיקר רצוני שהמשכן יהיה מעשה ידי אדם, שהרי המשכן הוא כתבנית וכדוגמת כל העולמות, והוא גורם להשראת השכינה

האם עשה משה את המנורה או שנעשתה מאליה

ועשית מנורת זהב טהור מקשה

תיעשה המנורה (כה, לא)

תיעשה המנורה מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לכך לא נכתב תעשה. (רש"י).

כתב רש"י לקמן (פסוק מ), שנתקשה משה במעשה המנורה, עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש. משמע שמשה רבינו הוא זה שעשה את המנורה, כדוגמת המנורה של אש, ואילו כאן מבואר ברש"י, שהקב"ה אמר לו להשליך את ככר הזהב לאש, ואז נעשתה המנורה מאליה.

אכן ביאור הדברים הוא, שכאשר ראה הקב"ה שמשה התקשה בעשיית המנורה, אזי הראהו מנורה של אש, אמנם אף זה לא הועיל ועדיין היה משה מתקשה לעשותה, ואז אמר לו הקב"ה, להשליך את הככר לאור, והיא נעשתה מאליה. שפתי חכמים (ע"פ הרא"ם).

אמנם יש להבין, שהרי הקב"ה ידע מתחילה שגם כאשר יראה משה רבינו מנורה של אש לא יעלה בידו לעשות מנורה כדוגמתה, ואם כן לשם מה הראה לו הקב"ה בתחילה מנורה של אש.

ותירץ בגור אריה, שהיה צריך להראות למשה מנורה של אש, על מנת שידע ויבין

את תבנית המנורה, ויהיה יכול להתחיל במעשה המנורה, שהרי נצטוו ישראל בעשייתה, כמו שנאמר: 'ועשית מנורת זהב', והיה צריך משה להתחיל לעשותה, ולאחר שהתחיל בעשיה ועשה ככל יכלתו, אזי גמרה השי"ת ונעשתה מאליה. וכן הוא בכל הפעולות שבאים מלמעלה, שצריך להתחיל לעשותם למטה, וכמו שהיה בקריעת ים סוף, שנאמר למשה (לעיל יד, טז): 'ואתה הרם את מטך וגו' ובקעהו', וכן היה גם בכל הניסים שהיו במצרים שהתחילו על ידי הפעולה שעשה משה.

ובשפת אמת (תרל"א ותרל"ז) ביאר, שעל כן היה צורך להראות למשה מנורה של אש, כדי שיראה משה וישיג בדעתו ויהיה מוכן וירצה לעשותה. ואז אף שבפועל לא היה יכול לעשותה, אך כיון שידע את תבניתה ורצה לעשות כן, על ידי זה נגמרה מעצמה. ולכן אמר לו, 'וראה ועשה' שעל ידי ראיית הדעת והרצון לעשותה, נעשתה מאליה.

וכן הוא בכל מצוה ומצוה, כי ודאי שאין בכח האדם לעשות רצונו יתברך בשלימות, אלא שכפי רצון האדם ויגיעתו להיות מוכן לקיים המצוה כראוי, אף כאשר בא לידי מעשה בפועל ואינו יכול לעשותו כפי רצונו, אזי עוזרו הקב"ה ונעשית ונגמרת מעצמה, כמו שנאמר, 'לאל גומר עלי'.

כי אתה עמדי

גדלות האדם נמדדת במדת ההשתוות

הגמרא בגטין (נח, א) מספרת 'תנו רבנן, מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שבירומי, אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב ראי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר מי נתן למשפה יעקב וכו'. אמר, מבטחני בו שמורה הוראה יהיה בישראל וכו'.

וצריך באור, לשם מה מספרת הגמרא שהיו עיניו יפות, וטוב ראי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים? וכי מה יש בדברים אלה כדי להורות הוראה בישראל?

בספר עלינו לשבח (בראשית עמוד שלח) מביא שהמפרשים הסבירו שכאשר התבונן רבי יהושע בן חנניה בגלד זה, ראה דוקא בפרטים אלה את גדלותו, וזאת משום שהם מוכיחים על שלות הנפש הגדולה שלו.

שוו בנפשכם, גלד הנקרע מביתו, ממקום גדול, ומוכל לבית האסורים, באופן טבעי הוא מתיפח כל היום מגעגועים להוריו, ואינו מוצא מרגוע לנפשו, גם אם יהיה ילד זה יפה תאר ככל שיהיה, לא יוכלו מבקריו לראות בפינו, כי הדמעות המרבבות תכסינה על יפי זה ותאפלנה על מראהו הענג של הילד.

מה גדלה אפוא פליאתו של רבי יהושע בן חנניה כאשר נפגש עם הילד הקטן הנמצא בשבי והבחין שלמרות יסוריו המרבים הוא מצליח לשמר על מראה טוב וגם מסדר הוא בלבשו, עד שיפיו קורן על פניו.

תינוק זה, כך הבין רבי יהושע, עשוי מעור אחר, ואינו דומה ליתר בני גילו. כח הסבלנות הנדיר שלו, והיותו חודר באמונה ובבטחון בהשם יתברך, מעניקים לו חסן נפשי עד שאינו נשבר ממצבו, דעתו הצלולה, גם בתוככי בית האסורים, היא הראיה המבהקת שלגדולות נוצר, ומיעד הוא להורות הוראה בישראל.

פעמים קשים בני אדם כחוזרים מן המערכה, חוזרים מלונה של קרוב, מטפולים של מספר שנים בהם הרבו כל כך בתפלות ותחנונים, נסו לעשות בדרך הטבע את כל שנתן, ולבסוף על אף הכל, החולה השיב את נשמתו ליצורו, ובני המשפחה הסובבים אותו, אלו שכבר פמה שנים לא נתנו שנה לעיניהם, מרגישים מתשים, מובסים, מנצחים.

והשאלה העולה אצל כל אחד מהם בלי יוצא מן הכלל: למה? למה הדבר הסתים בצורה שכזו? למה לא התחשבו בשמים עם כל המסירות, עם כל הבקשות, עם כל התפלות, ועם כל התחנונים. למה בסופו של דבר הקב"ה עשה את אשר הוא מבין, ולא התחשב במה שכלם ללא יוצא מן הכלל כאן הבינו ורצו?

דומה כי עקר הצער, והתסכול העמק, נובע מאכזבה נוראה על פי הקב"ה האוהב, הידיד, התומך, אשר ראה וקח את כל הטרחה והצער, שמע את כל הבקשות, ראה את כל הדמעות, ואף על פי כן היה מסגל לחתם על גזר דין כזה?!

אכן בספרים מובא, כי 'א-ל מלא רחמים' הוא התשובה לכל השאלות. הקב"ה הוא א-ל מלא רחמים, מה פרוש 'מלא' מובא לבאר, כי כמו כוס המלאה מים על כל גדוטיה, די בנגיעה קלה בכוס וכבר נשפכים ממנה הרבה מים, כך גם הקב"ה הוא א-ל מלא רחמים, ודי בנגיעה קלה עד שנובע ממנו ים של רחמים.

ואפשר להוסיף, כי כוס המלאה מים, כמות המים שבכוס מגבלת לגדל הכוס, אבל ברחמי שמים, מדבר במשגים ענקיים - 'א-ל מלא רחמים', כביכול הקב"ה בעצמו אשר גדלו בשטח מי יכילנו, וכל בלו הוא 'מלא רחמים', כמה ים של רחמים וחסדים נשפעים ממנו כשנוגעים בו קלות.

כאשר מאמינים באמונה שלמה כי הקב"ה הוא א-ל מלא רחמים, מתבטלות הקשיות, השאלות, הספקות. האמונה בא-ל מלא רחמים יש בה את הכח הרב עצמתי כנגד כל הקשיים, למלאות את האדם ברגע ושלוח בכל רבדי לבו ומחו, ולהעניק לו את החסן הנדרש לו לעמוד בכל הנסיונות.

והאמת היא שאין תשובה אחרת, ואין עצה אחרת, רק אמונה. רק עם אמונה שיך ונתן לעבר את אלו הקשיים. ולכל אדם יש אמונה. לכל אדם יש נקדה של אמונה השמונה עמק בתוך לבו של האדם, ויכול הוא לעורר אותה, וכשירצה, יזכר בך.

(מתוך הספר כי אתה עמדי, אמונה, פרקים ט-י)

בנתוב העיון

שאלות לעיון והעמקה בפרשת השבוע

תשובות לשאלות אלו אפשר למצוא גם בספר נתיבות דעת בהרחבה ובתוספת מרובה

בין המשיבים יוגרל מידי חודש זיכוי כספי ע"ס 100 ש"ח לקניה ברשת אור החיים

יש לשלוח את התשובות עד יום רביעי פרשת תצוה למייל המערכת: netivot121@gmail.com או לפקס: 077-3183871

א. **"ועשית שנים קרבים זהב"**. מה באים להורות הכרובים העשויים בדמות מלאכים.

ב. **"ואל הארץ תמן את העדת אשר אמן אליך"**. מדוע נכפל הציווי, שהרי כבר נאמר לעיל, ונתת אל הארץ את העדת אשר אמן אליך.

ג. **"ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו"**. וכן תעשו - לדורות. (רש"י). והרי המזבח שעשה שלמה בבית המקדש לא היה במידות שעשה משה במשכן.

בכל ענייני הגליון ולהצטרפות לקבלת הגליון מדי שבוע ניתן לפנות לדוא"ל: netivot121@gmail.com או לטלפון: 052-7182990